

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» щодо забезпечення відкритого доступу до інформації про агентів та інформаторів КДБ та інших репресивних органів (декомунізацію)»

1. Обґрунтування необхідності прийняття проєкту акта

21 травня 2015 року набули чинності декілька законів України, спрямованих на відкриття доступу до архівної інформації колишніх радянських спецслужб та засудження Україною комуністичного й нацистського тоталітарних режимів як злочинних та несумісних з основоположними правами й свободами людини і громадянина («Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років», «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» тощо).

Ухваливши вищевказані закони, Україна зробила величезний крок на шляху декомунізації. Проте досі в Україні немає у відкритому доступі інформації про агентів та інформаторів Комітету державної безпеки СРСР та інших репресивних органів.

КДБ СРСР безумовно був одним із головних інструментів комуністичного режиму. Тому не можна вважати декомунізацію реально проведеною без оприлюднення даних по тих, хто був агентами КДБ та інших репресивних органів.

Досвід європейських країн, на який ми постійно посилаємось у політичному житті, говорить про те, що майже завжди декомунізація починалася з розкриття інформації про агентів безпеки комуністичного режиму.

Відповідно до Закону України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» архівна інформація репресивних органів про штатних або позаштатних співробітників репресивних органів є відкритою, доступ до такої інформації не може бути обмежений з будь-яких підстав.

Проте доступ до такої інформації ускладнений потребою звертатися до розпорядників архівної інформації репресивних органів, до яких належать Галузевий державний архів Українського інституту національної пам'яті, а також державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, архівні установи, які мають таку інформацію.

Для отримання доступу до такої інформації заявник має не лише точно знати адресата свого запиту, а й належним чином оформити відповідне звернення, строк розгляду якого може сягати 30 днів.

Отже, в Україні досі не забезпечений відкритий доступ до інформації про агентів та інформаторів КДБ та інших репресивних органів.

Проте процес побудови нової історичної концепції України, концепції української ідентичності потребує відповіді на питання про те, хто був агентом комуністичного режиму.

2. Мета та завдання проєкту акта

Метою проєкту Закону є забезпечення відкритого, безперешкодного та безоплатного доступу до достовірної архівної інформації про осіб, які здійснювали негласну співпрацю з репресивними органами комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років.

3. Загальна характеристика та основні положення проєкту акта

Проєктом Закону пропонується доповнити Закон України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років» положеннями щодо створення та забезпечення цілодобового безперешкодного безкоштовного доступу до Єдиного державного відкритого реєстру позаштатних співробітників репресивних органів (далі – Реєстр).

Проєктом Закону пропонується визначити принципи ведення Реєстру, перелік відомостей Реєстру, держателя та адміністратора Реєстру та його обов'язки тощо.

4. Стан нормативно-правової бази в зазначеній сфері правового регулювання

Правовідносини у цій сфері регулюються Конституцією України, законами України «Про інформацію», «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років», «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» та іншими нормативно-правовими актами України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проєкту акта не потребує додаткових витрат з Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття проєкту акта

Прийняття проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років» щодо забезпечення відкритого доступу до інформації про агентів та інформаторів КДБ та інших репресивних органів (декомунізацію)» дозволить забезпечити відкритий доступ до інформації про агентів та інформаторів КДБ та інших репресивних органів, а також зробити черговий крок на шляху декомунізації.

Народні депутати України

Бужанський М.А. та інші

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Бужанський Максим Аркадійович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000B0A03300618EE700
Дійсний до: 20.08.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
240д9/1-2026/204276 від 01.09.2026

2327258